

Thiết kế và tổ chức hoạt động học thông qua chơi trong dạy học môn Toán ở tiểu học

Nguyễn Thị Kiều Oanh

Email: oanhntk@vnie.edu.vn
Viện Khoa học Giáo dục Việt Nam
52 Liễu Giai, Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam

TÓM TẮT: Trên cơ sở nghiên cứu về dạy học môn Toán ở tiểu học và các tài liệu về học thông qua chơi, bài viết làm rõ quan niệm “học thông qua chơi” như một hướng tiếp cận trong dạy học. Từ đó, tác giả đề xuất cách thức áp dụng “học thông qua chơi” vào dạy học môn Toán ở tiểu học, góp phần phát triển phẩm chất, năng lực cho học sinh.

TỪ KHÓA: Học thông qua chơi, dạy học môn Toán, tiểu học.

→ Nhận bài 12/10/2022 → Nhận bài đã chỉnh sửa 01/12/2022 → Duyệt đăng 25/12/2022.

DOI: <https://doi.org/10.15625/2615-8957/12220215>

1. Đặt vấn đề

Học sinh lứa tuổi tiểu học luôn thích được chơi. Qua các hoạt động chơi, các em có thể học được nhiều điều mới mẻ một cách chủ động. Trong chương trình tiểu học, môn Toán là một trong những môn học mang tính tư duy, logic và có tính chính xác cao, đôi khi làm cho học sinh cảm thấy căng thẳng hoặc nhàm chán. Vì vậy, trong quá trình dạy học môn Toán ở tiểu học, cần khơi dậy cho học sinh sự hứng thú, niềm vui học tập nhằm phát triển những phẩm chất, năng lực cần thiết. Học thông qua chơi là một cách tiếp cận trong giáo dục góp phần tích cực hoá các hoạt động học của học sinh, góp phần đáp ứng các mục tiêu trong Chương trình Giáo dục phổ thông 2018. Hướng tiếp cận này có thể áp dụng vào dạy học ở tất cả các môn học, hoạt động giáo dục và đặc biệt phù hợp với môn Toán ở cấp Tiểu học.

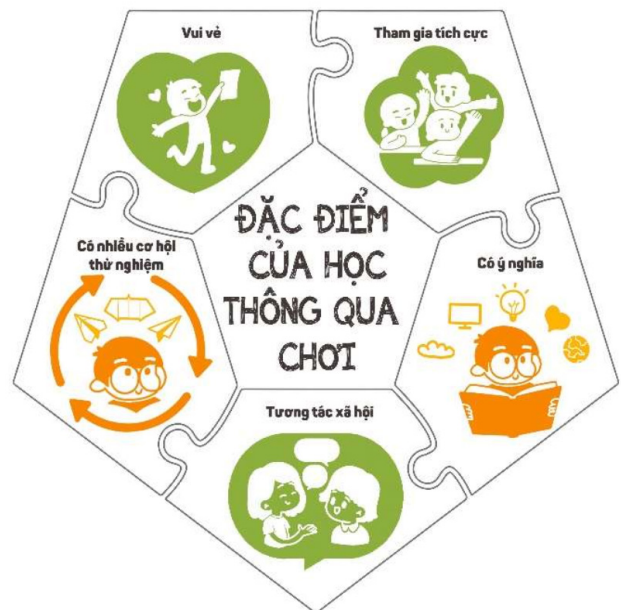
2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Quan niệm về học thông qua chơi

Trong khuôn khổ hợp tác giữa Bộ Giáo dục và Đào tạo với tổ chức VVOB (Giáo dục vì sự phát triển), dự án “iPLAY - Lồng ghép các hoạt động học thông qua chơi cho học sinh Việt Nam” được triển khai tại các trường tiểu học ở tám tỉnh thuộc dự án và đang mở rộng trên phạm vi toàn quốc. Theo dự án này, “Học thông qua chơi được hiểu theo nghĩa rộng là hướng tiếp cận giáo dục, ở đó học sinh được tương tác, trải nghiệm, khám phá và giải quyết vấn đề trong môi trường học tập vui vẻ. Giáo viên kết nối mục tiêu học tập với hoạt động chơi nhằm thúc đẩy sự tham gia và tự chủ của học sinh, từ đó góp phần phát triển phẩm chất và năng lực của người học” [1].

Hoạt động “chơi” ở đây được hiểu theo nghĩa rộng, không chỉ là những trò chơi, mà nó là những hoạt động học mang tính “chơi”. Ở đó, học sinh được trải nghiệm, khám phá... Như vậy, những hoạt động học thông qua

chơi thường có những đặc điểm nổi bật như vui vẻ, có ý nghĩa, có sự tham gia tích cực, có nhiều cơ hội thử nghiệm và có tương tác xã hội (xem Hình 1).

Hình 1: Đặc điểm của học thông qua chơi

Có thể kể đến một số loại hình học thông qua chơi như: Học thông qua chơi tự do, học thông qua chơi có định hướng và học thông qua các trò chơi.

2.2. Lợi ích của học thông qua chơi

Học thông qua chơi hướng tới việc học diễn ra khi học sinh được thực hành, được trải nghiệm và điều này giúp các em hiểu biết và tham gia nhiều hơn, thúc đẩy sự sáng tạo và khơi dậy trí tò mò của mình. Theo tác giả Đào Thái Lai: “Các hoạt động vui chơi còn giúp tăng trí tưởng tượng, thúc đẩy sự tò mò và tạo ra thái độ nhiệt tình, tính kiên trì đối với việc học ở trẻ. Kiến thức và kĩ

năng trẻ có được qua các trò chơi không thể đạt được thông qua việc học “vẹt”. Bởi lẽ, khi học vẹt trẻ sẽ chỉ học thuộc đơn thuần kiến thức mà không có sự tìm tòi hiểu sâu và giải quyết được các vấn đề liên quan” [2].

Khi thực hiện các hoạt động chơi trong học tập, giáo viên và học sinh sẽ thoát li khỏi những quy định ràng buộc chặt chẽ trong lớp học, cùng nhau tham gia vào các hoạt động chơi. Vì thế, nó sẽ giúp học sinh vui vẻ, kích thích tính tò mò, thích khám phá, tạo cho học sinh sự thoải mái, hứng thú. Tổ chức hiệu quả các hoạt động học thông qua chơi là cách giúp giáo viên thực hiện tốt việc dạy học theo hướng phát triển phẩm chất, năng lực người học, đáp ứng yêu cầu của Chương trình Giáo dục phổ thông 2018.

2.3. Nguyên tắc thiết kế và tổ chức hoạt động học thông qua chơi

2.3.1. Đáp ứng yêu cầu cần đạt của chương trình môn Toán cấp Tiểu học

Khi áp dụng học thông qua chơi, các hoạt động chơi cần phải gắn với mục tiêu của bài học/chủ đề để trở thành hoạt động học, nếu không chỉ là hoạt động chơi đơn thuần, không phải là học. Khi giáo viên sử dụng các hoạt động chơi với mục đích học tập, học sinh sẽ có cơ hội để thực hành và trải nghiệm các kỹ năng, năng lực mà khó đạt được khi giáo viên dạy thông qua hướng dẫn trực tiếp.

2.3.2. Tạo cơ hội cho học sinh được tự chủ

Để tạo cơ hội cho học sinh trải nghiệm vui vẻ, có ý nghĩa, tương tác xã hội, tham gia tích cực và có cơ hội thử nghiệm nhiều lần, giáo viên cần khuyến khích sự tự chủ của học sinh. Khi học sinh tự chủ, các em sẽ thấy mình làm chủ quá trình học tập và có trách nhiệm hơn với việc học với sự hỗ trợ của giáo viên khi thực sự cần thiết. Việc này sẽ khuyến khích học sinh tìm ra những cách mới để khám phá kiến thức và đưa ra các cách giải bài tập khác nhau, sáng tạo trong giải quyết các vấn đề thực tế.

2.3.3. Quản lý lớp học hiệu quả

Khi áp dụng học thông qua chơi, giáo viên cần phải quản lý lớp học một cách hiệu quả thông qua việc bao quát lớp, đưa ra hướng dẫn cụ thể, rõ ràng. Học sinh có thể di chuyển nhiều hơn, nói chuyện và tương tác nhiều hơn. Có thể huy động học sinh cùng tham gia một số hoạt động quản lý lớp học để chia sẻ công việc với giáo viên và cũng giúp tăng tính tự chủ và hợp tác của học sinh.

2.3.4. Đảm bảo môi trường học tập thân thiện, hấp dẫn

Ở lứa tuổi tiểu học, các em có trí nhớ trực quan phát triển chiếm ưu thế. Vì vậy, khi tổ chức những hoạt động

học thông qua chơi trong môn Toán, giáo viên cần thu hút học sinh bằng các hoạt động trong môi trường mới, mang màu sắc sinh động, hấp dẫn, tính chất đặc biệt, khác lạ so với bình thường. Khi đó sẽ kích thích học sinh cảm nhận, tri giác tích cực, chính xác, tạo cơ hội cho học sinh tìm tòi, khám phá, học sinh sẽ tích cực tham gia các hoạt động trong môi trường học tập vui vẻ, thân thiện.

2.4. Thiết kế và tổ chức hoạt động học thông qua chơi trong dạy học môn Toán ở tiểu học

Việc thiết kế kế hoạch bài dạy môn Toán cấp Tiểu học hiện nay thực hiện theo tiến trình như hướng dẫn trong Công văn số 2345/BGDĐT-GDTH 2021 về việc *Hướng dẫn xây dựng kế hoạch giáo dục cấp Tiểu học*. Các hoạt động chính trong một bài học thường là: Mở đầu (khởi động, kết nối) → Khám phá kiến thức mới → Thực hành, luyện tập → Vận dụng. Học thông qua chơi có thể được áp dụng vào bất kỳ bước nào của tiến trình bài dạy trên lớp, song sẽ hiệu quả hơn khi giáo viên cân nhắc lựa chọn những nội dung phù hợp. Đó là những nội dung vừa hướng đến mục tiêu đã chọn, vừa giúp học sinh đáp ứng và phát huy tốt nhất các đặc điểm của học thông qua chơi một cách chủ động và tích cực.

Để thiết kế kế hoạch bài dạy mang tính học thông qua chơi, giáo viên cần dựa vào mục tiêu để xác định những nội dung nào trong bài học có cơ hội tổ chức hoạt động học thông qua chơi. Từ đó, giáo viên lựa chọn những phương pháp, kỹ thuật dạy học một cách phù hợp để khi tổ chức dạy học sẽ đạt được mục tiêu học tập, tăng cường sự tham gia, tương tác của học sinh, tạo cho học sinh có nhiều cơ hội thử nghiệm... trong môi trường học tập vui vẻ.

2.4.1. Thiết kế hoạt động học thông qua chơi trong hoạt động mở đầu

Hoạt động mở đầu có hai mục tiêu chính là khởi động, tạo không khí lớp học vui vẻ tạo cho học sinh sự hứng thú, một tâm thế vui vẻ, sẵn sàng vào tiết học và kết nối những kinh nghiệm, kiến thức mà học sinh đã có vào bài mới. Giáo viên có thể thiết kế các hoạt động học thông qua chơi mang tính vui vẻ, sự tương tác và thu hút sự tham gia tích cực của càng nhiều học sinh càng tốt... Trò chơi là loại hình thường được sử dụng nhiều nhất khi khởi động, các trò chơi giáo viên hay tổ chức như truyền điện, kết bạn, rung chuông vàng, ai nhanh ai đúng... Ngoài ra, có thể tổ chức đọc thơ, xem hình ảnh hoặc các câu đố vui có liên quan. Chẳng hạn, khi học bài về *Hình thang*, giáo viên có thể tổ chức “Đố vui”: “Cái gì cao lớn lênh khênh/Đứng mà không tựa ngã kênh ra ngay?”. Để hoạt động khởi động hiệu quả, có khi chỉ cần tạo một tình huống thực tiễn vui vẻ gắn gũi với học sinh hay tạo một môi trường lớp học với một

số đồ dùng khác lạ, kích thích trí tò mò của học sinh. Chẳng hạn, khi học sinh đến lớp thấy lớp học trưng bày khá nhiều đồ dùng khác với bình thường như quả bóng đá, bóng bàn, viên bi, quả địa cầu, hộp chè, hộp quà... các em sẽ thấy thích thú với những đồ vật gần gũi, tạo nên sự tò mò, phán đoán hôm nay học cái gì? Sẽ làm gì với những đồ vật này, những đồ vật này có đặc điểm gì? Từ đó, thu hút sự tham gia tích cực của học sinh.

2.4.2. Thiết kế hoạt động học thông qua chơi trong hoạt động khám phá kiến thức mới

Hoạt động khám phá kiến thức mới bao gồm các hoạt động trải nghiệm, khám phá, phân tích nhằm hình thành kiến thức mới. Ở hoạt động này, loại hình học thông qua chơi có định hướng sẽ chiếm ưu thế hơn khi áp dụng. Giáo viên tổ chức, hướng dẫn, tạo môi trường học tập thân thiện, vui vẻ, khuyến khích và hỗ trợ học sinh giải quyết các tình huống có vấn đề để hình thành kiến thức mới. Khi tổ chức, giáo viên có thể áp dụng nhiều phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực như dạy học phát hiện và giải quyết vấn đề, đóng vai, kỹ thuật động não, tia chớp, nhìn thấy - suy nghĩ - bản thảo, suy nghĩ - cặp đôi - chia sẻ... Giáo viên có thể nêu các câu hỏi hoặc tình huống có vấn đề chứa yếu tố dự đoán, đồ vui mang tính thử thách gắn với nội dung bài học để kích thích sự tò mò, khám phá của học sinh. Chẳng hạn, khi dạy bài về biểu thức số (Đây là bài tương đối khó dạy sinh động, hấp dẫn học sinh), giáo viên có thể tổ chức hoạt động khám phá bằng hình thức “đóng vai” qua tình huống “Nào cùng đi xe buýt!” như sau:

- Chọn một người lái xe, một người phụ xe, khoảng hơn 10 học sinh làm hành khách đứng ở các trạm dừng xe buýt, có thể lên hoặc xuống xe ở các trạm dừng.

- Số học sinh còn lại làm quan sát viên và ghi phép tính hoặc dãy tính thể hiện số khách có trên xe mỗi khi xe di chuyển qua một trạm vào phiếu. Ví dụ:

Trạm thứ nhất	Trạm thứ hai	Trạm thứ ba	Trạm thứ tư
$0 + 4$	$4 + 2 + 5$	$7 - 3$	$4 - 3 + 8$

- Sau khi di chuyển qua một số trạm thì dừng, học sinh quan sát nêu các phép tính hoặc dãy tính đã ghi chép được, từ đó giáo viên giúp các em nhận ra đó chính là những biểu thức số.

Với các hoạt động học thông qua chơi có định hướng tạo cơ hội cho tất cả học sinh đều được tham gia một cách tích cực, chủ động khám phá kiến thức.

2.4.3. Thiết kế hoạt động học thông qua chơi trong hoạt động luyện tập, thực hành

Hoạt động thực hành, luyện tập trong môn Toán nếu

không tổ chức khéo thường gây cảm giác nặng nề và nhàm chán cho học sinh. Bên cạnh hình thức luyện tập cá nhân, có thể áp dụng linh hoạt loại hình học thông qua chơi có định hướng và trò chơi sẽ giúp các em hứng thú, chủ động tham gia tích cực trong môi trường học tập vui vẻ. Một số phương pháp, kỹ thuật dạy học tích cực thường dùng trong hoạt động luyện tập, thực hành làm tăng cường những đặc điểm học thông qua chơi là thảo luận nhóm, trò chơi, đồ vui, trình bày sáng tạo, dạy học theo trạm...

Ví dụ: Có thể tổ chức trò chơi “Tìm nhà” để luyện tập về các phép tính như sau:

Chuẩn bị: Các thẻ ghi phép tính (nên vẽ như hình chếc chìa khoá cửa) và xếp các thẻ ở vị trí dễ lấy, rời nhau. Vẽ nhà dưới sàn hoặc bằng tấm bìa, ghi số nhà là kết quả của các phép tính trong thẻ và các ngôi nhà được đặt ở nhiều nơi (xem Hình 2).

Luật chơi: Học sinh đi vòng tròn vừa đi vừa hát bài “Trời nắng, trời mưa” (Hoàng Sơn). Khi hát hết câu cuối “Mưa to rồi, mưa to rồi, mau mau về nhà thôi” thì mỗi người phải nhanh tay chọn một thẻ (chìa khóa), nhằm nhanh phép tính trên đó và đi tìm nhà của mình (số nhà là kết quả phép tính trên chìa khóa) để trú mưa.

Hình 2: Hoạt động trò chơi “Tìm nhà”

Có thể nhiều người cùng kết quả phép tính về chung một nhà, chẳng hạn, các bạn có thể “ 8×3 ” hoặc “ 4×6 ” thì đều trở về ngôi nhà số 24.

2.4.4. Thiết kế hoạt động học thông qua chơi trong hoạt động vận dụng

Hoạt động vận dụng trong dạy học môn Toán ở tiểu học là hoạt động ứng dụng những điều đã học, đã biết để phát hiện và giải quyết những vấn đề mới trong môn Toán hoặc trong đời sống thực tế có liên quan. Các nhiệm vụ là các tình huống cho dưới dạng bài toán hoặc tình huống qua tranh ảnh, cũng có thể là những nhiệm vụ gắn với môi trường ngay trong lớp học hoặc tìm kiếm và giải quyết tình huống ở gia đình. Ở hoạt động này, giáo viên có thể tổ chức các hoạt động học thông qua chơi có định hướng hoặc trò chơi để giải quyết các nhiệm vụ. Giáo viên có thể sử dụng các phương pháp kỹ thuật dạy học như trình bày sáng tạo, mảnh ghép, sử dụng tình huống thực tiễn, đóng vai...

Ví dụ về một hoạt động học thông qua chơi có định hướng để vận dụng kỹ năng tính toán vào giải quyết vấn

đề mua bán với phương pháp “đóng vai” như sau:

- Mục tiêu: Củng cố kĩ năng tính toán với tiền Việt Nam; biết cách đi chợ, mua bán; phát triển năng lực tính toán, năng lực giao tiếp.

- Chuẩn bị: Một số hàng hóa thông dụng có bày các đồ vật như sách, bút, kéo, bánh, kẹo, sữa, quần áo,... có viết giá kèm theo được bày trên bàn. Một số tiền với các mệnh giá: 1 000 đồng, 2 000 đồng, 10 000 đồng, 20 000 đồng, 50 000 đồng,...

- Cách tiến hành: Học sinh đóng vai người bán hàng và người mua hàng. Mỗi nhóm học sinh nhận một số tờ tiền với các mệnh giá khác nhau.

Giáo viên nêu yêu cầu, ví dụ: Có 100 000 đồng cần mua thực phẩm để nấu ăn cho gia đình bốn người; mua đồ dùng học tập chuẩn bị vào năm học mới; mua đồ để tổ chức bữa tiệc sinh nhật,...

Các nhóm bàn bạc xem cần mua những thứ gì? mỗi thứ mua số lượng bao nhiêu? Người mua chọn hàng, tính nhẩm số tiền phải trả và trả tiền. Người bán tính nhẩm số tiền cần thu và số tiền trả lại người mua. Cuối cùng, các nhóm giới thiệu mặt hàng mua được.

Ngoài ra, có thể tổ chức cho học sinh nhiều hoạt động trải nghiệm trong môn Toán để vận dụng giải quyết các vấn đề trong đời sống khác như: Ước lượng rồi cân, đo đồ vật có ở gia đình, tính toán về việc lát gạch hoa, sơn tường nhà, rào vườn...

3. Kết luận

Để tăng cường những đặc điểm của học thông qua chơi trong từng bài học, giáo viên cần nắm chắc những nguyên tắc và quy trình thiết kế các hoạt động chơi mà học. Điều quan trọng là giáo viên cần lựa chọn và phối hợp linh hoạt các phương pháp, kĩ thuật dạy học phù hợp với nội dung bài học và điều kiện học tập ở lớp mình. Tùy theo đặc trưng của bài học trong môn Toán, tiến trình tổ chức hoạt động trong bài dạy sẽ khác nhau xong giáo viên cần thiết kế các hoạt động để tạo cơ hội cho học sinh đưa ra ý tưởng, ý kiến cá nhân, lựa chọn cách học phù hợp với năng lực, sở thích của bản thân, chia sẻ và tự hào về những điều mà các em học được. Khi tổ chức các hoạt động học thông qua chơi, giáo viên cần thu hút học sinh tự nguyện tham gia, khuyến khích học sinh mạnh dạn bày tỏ suy nghĩ, chủ động khám phá, giải quyết các vấn đề trong học tập. Giáo viên giúp học sinh tự tin, có trách nhiệm khi tham gia hoạt động thay vì ép buộc hay hướng dẫn chi tiết mọi thứ cho học sinh. Có thể ở giai đoạn đầu, việc áp dụng học thông qua chơi trong dạy học môn Toán ở trường tiểu học chưa rõ nét nhưng qua thời gian tích cực áp dụng, chắc chắn các đặc điểm của học thông qua chơi sẽ được tăng cường trong từng bài học, đáp ứng yêu cầu dạy học và góp phần phát triển phẩm chất, năng lực cho học sinh.

Tài liệu tham khảo

[1] VVOB, (2022), <i>Học thông qua chơi ở tiểu học</i>, NXB Giáo dục Việt Nam. [2] Bộ Giáo dục và Đào tạo, (2021), <i>Công văn số: 2345/BGDĐT-GDTH về việc Hướng dẫn xây dựng kế hoạch giáo dục của nhà trường cấp Tiểu học</i>. [3] Đào Thái Lai, (2007), <i>Phương tiện kĩ thuật dạy học và</i>	<i>ứng dụng công nghệ thông tin trong dạy học ở tiểu học</i>, NXB Hà Nội. [4] Parker, R. & Thomsen, B.S, (2019), <i>Học thông qua chơi ở trường học</i>, ISBN: 978-87-999589-6-2, https://www.legofoundation.com/en/learnhow/knowledge-base/learning-through-play-at-school.

DESIGN AND ORGANIZATION OF LEARNING ACTIVITIES THROUGH PLAY IN TEACHING MATHEMATICS IN PRIMARY SCHOOLS

Nguyen Thi Kieu Oanh

Email: oanhntk@vnies.edu.vn

The Vietnam National Institute of Educational Sciences
52 Lieu Giai, Ba Dinh, Hanoi, Vietnam

ABSTRACT: *On the basis of research on teaching Mathematics in primary schools and materials on learning through play, the article clarifies the concept of “learning through play” as an approach in teaching. From there, the author proposes a method to apply “learning through play” to teaching Mathematics in primary schools, contributing to the development of students’ qualities and competences.*

KEYWORDS: Learning through play, teaching Mathematics, primary schools.